Justitieombudsmannen
Cecilia Nordenfelt

Fråga om Kriminalvårdens skyldighet att översätta handlingar som ges in av intagna

Anmälan

I en anmälan, som kom in till JO den 8 februari 2007, klagade AA bl.a. på att Kriminalvården, anstalten Hall, inte hade översatt vissa handlingar till turkiska och anförde bl.a. följande. Under två års tid har han förklarat att han inte förstår något annat språk än turkiska. Han har, efter att ha skrivit framställningar på turkiska, bett att få anstaltens svar översatta till turkiska. Anstalten har dock inte besvarat hans framställningar. Anstalten har inte heller besvarat en anhållan av den 16 november 2006 i vilken han frågade hur han skulle gå till väga för att få sitt tolkbehov tillgodosett. Han påminde om sin förfrågan den 1 december 2006. Vidare översattes brev från sjukvårdssamordnaren, daterade den 27 oktober 2006, först den 20 november 2006. Slutligen har han inte fått något svar på en begäran om att få vissa författningar m.m. översatta till turkiska.

Utredning

Anmälan remitterades till Kriminalvården. I remissvaret från myndigheten (huvudkontoret) hänvisade enhetscheferna BB och CC till ett yttrande från Region Stockholm, av vilket framgick bl.a. följande.

– – –

> Enligt 9 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt skall en intagen behandlas med aktning för sitt människovärde. Han skall bemötas med förståelse för de särskilda svårigheter som är förenade med vistelse i anstalt. Enligt 8 § förvaltningslagen (1986:223) bör en myndighet som har att göra med någon som inte behärskar det svenska språket eller som är allvarligt hörsel- eller talskadad vid behov anlita tolk. Det är myndigheten och inte den enskilde som bestämmer om en tolk/översättare skall användas. Det är myndigheten som utser tolk och som står för tolkkostnaden. Det är angeläget att tolkfrågan löses på ett för den enskilde och myndigheten tillfredsställande sätt. Enligt Kriminalvårdens Handbok i förvaltningsrätt (s. 27) bör kriminalvården då man prövar behovet av tolk särskilt ta hänsyn till om ärendet är omfattande och komplicerat, man bör också särskilt uppmärksamma vilken dignitet ärendet har och vilken betydelse detta har för den enskilde. Man bör även överväga huruvida det på verksamhetsstället finns personal som behärskar det främmande språket eller om det i det enskilda fallet finns möjlighet att t.ex. använda ett språk som både en tjänsteman och den enskilde behärskar. Av handboken framgår vidare (s. 123) att det vid samtal av rättslig

betydelse, exempelvis när en dömd skall avge nöjdförklaring eller vid sammanträde med övervakningsnämnd får anses särskilt viktigt att vid behov anlita en kvalificerad tolk. Även vid verkställighetsplanering och vid sammanträde i behandlings– kollegium samt vid läkarundersökning och i andra sammanhang där den personliga integriteten är särskilt utsatt bör man särskilt överväga behovet av kvalificerad tolk. Vid samtal där rättssäkerhets- eller integritetsaspekter inte är dominerande torde personal inom myndigheten kunna anlitas. Medintagen eller anhörig bör endast fungera som tolk vid vardagliga kontakter eller vid akuta händelser då det inte utan dröjsmål går att kalla på en kvalificerad tolk. När det gäller översättning av skriftligt material bör bl.a. hänsyn tas till vad ärendet gäller, hur omfattande handlingen är och om handlingens innehåll är komplicerat. Hänsyn skall även tas till kostnaden för översättningen. Även i dessa fall skall myndigheten bedöma hur viktigt ärendet är för den enskilde. En handling får inte avvisas enbart av det skälet att den inte är skriven på svenska. Av Nya förvaltningslagen med kommentarer (T. Hellners och B. Malmqvist) framgår att en handling skall betraktas som inkommen den dag då den anlänt i sitt ursprungliga skick till myndigheten och att skyldigheten att använda tolk främst avser situationer som avser ärenden. Vidare framkommer att det med nuvarande lagstiftning inte åvilar myndigheten en skyldighet att ha en särskild översättarservice utan att det även vad avser brådskande ärenden kan uppstå situationer då den enskilde får räkna med risken för en försening. Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd för verkställighet i anstalt KVFS 2006:26 ger bl.a. under rubrikerna, ”bevakat besök” och ”utredning och bevisning” [under 4 kap. 7 § och 8 kap. 3 §; JO:s anmärkning] anvisningar avseende användning av tolk.

AA påbörjade sin verkställighet den 22 juli 2004 […] och förflyttades från häkte till anstalten Kumla den 5 oktober 2004 […]. AA är turkisk medborgare. I verkställighetsplanen anges att AA talar svenska ”hjälpligt”.

– – –

AA:s klagomål avseende anstalten Halls hantering av anhållan

Anstalten uppger att man utifrån sina erfarenheter av att hantera AA:s ärenden, gjort bedömningen att AA har tillräckliga språkkunskaper för att tillsammans med anstaltens personal och i viss mån även med hjälp av medintagna kunna hantera vardagliga situationer och kommunicera när han behöver hjälp av en kvalificerad tolk. Anstalterna (Kumla och Hall) har enligt uppgift i huvudsak kommunicerat med AA på svenska, engelska eller tyska, vid ärenden av mer kvalificerad art och vid vissa kontakter med sjukvården har tolköversättning använts.

Av utredningen i ärendet framkommer att den anhållan som AA ingav till anstalten på turkiska avsåg […]

- 3 april, en ansökan om att få hjälp med att anskaffa en advokat för att kunna överklaga kriminalvårdens avslagsbeslut avseende överflyttning av verkställighet till Turkiet.
- 4 april 2006, en ansökan om att få överföra pengar till familjen i Tyskland som lever på socialbidrag. Yngste sonen är född den 16 maj 2006.
- 27 april 2006, en ansökan om att få träffa en läkare p.g.a. smärta i ena ögat. Smärtan är så svår att AA ibland inte kan se på det ögat.

Anstalten fattade den 4 maj 2006 ”beslut” i ärendena. Anstaltens skrivelse som bär rubriken – beslut – får uppfattas som ett beslut om avvisning. I beslutet anger anstalten att man ej kan ”besvara eller bedöma hur angelägna de ansökningar är som AA inkommit med då dessa är skrivna på turkiska”. Under rubriken ”Övrigt” ”uppmanas AA att skriva ansökningar på svenska eller på engelska eller muntligen upplysa beslutsfattare om vad hans ärende gäller, för att anstalten skall kunna handlägga ärendena”.

I Kriminalvårdens administrativa system KLAS finns registrerat att det den

1 december 2006 inkommit en anhållan ställd till kriminalvårdschefen. Det finns inga uppgifter om att skrivelsen bevarats.

– – –

AA:s klagomål avseende den regionale sjukvårdssamordnarens hantering av skrivelser ingivna till Region Stockholm

Av utredningen i ärendet framkommer att den regionale sjukvårdssamordnaren DD den 6 september 2006 mottog ett brev från AA. Brevet var skrivet på svenska vilket föranledde DD att besvara brevet på svenska. [– – –]

Av anstaltens yttrande framkommer vad avser denna del att man tillfrågat AA om han kunde vänta med översättning av handlingarna från sjukvården [daterade den 27 oktober 2006; JO:s anmärkning] eller om han ville ha dem sända för översättning. AA uppgav först att han kunde avvakta en översättning men framställde senare krav på att få handlingarna översatta. Anstalten sände efter krav från AA handlingarna för översättning.

Region Stockholm gör följande bedömning:

Frågan avseende Kriminalvårdens skyldighet att förse intagna med författningstexter på de intagnas modersmål överlämnas till huvudkontoret.

Vad avser AA:s förmåga att hantera enklare frågor respektive ärenden på annat språk än turkiska synes uppgift i någon mån stå mot uppgift. Anstalten har utifrån sin kännedom om AA och de erfarenheter avseende ärendehantering som finns från AA:s verkställighet gjort bedömningen att AA i princip vad avser vardagliga frågor och ärenden av mindre ingripande art har förmåga att kommunicera på annat språk än turkiska. Man har också gjort bedömningen att AA har förmåga att kommunicera i vilka ärenden han behöver hjälp av tolk och att han har språkkompetens i andra språk än turkiska som gör att han kan förklara vad dessa ärenden avser. Mot dessa uppgifter står AA:s påståenden om att han endast förstår turkiska. Det är anstalten som har att bedöma och bestämma huruvida tolk/översättare skall användas. Anstalten bör vid samtal med den intagne skapa ett fullgott underlag för sin bedömning av den intagnes behov av tolk/översättning. Särskilt bör uppmärksammas att frågor av särskild vikt för den intagne hanteras på ett sätt som tillgodoser såväl rättssäkerhetsaspekter som integritetsskydd. Vad avser de anhållanden som ingavs den 3, 4 och 27 april 2006 är det Region Stockholms uppfattning att anstalten borde ha kommunicerat med AA kring de inlämnade anhållandena för att skapa ett fullgott underlag för en bedömning av huruvida de skulle översättas eller inte. Man borde inte ha avvisat AA:s anhållanden enbart av det skälet att de inte var skrivna på svenska. Handläggningen av ärendena borde ha hanterats skyndsammare.

Anstalten Hall försöker vid rekrytering av personal att särskilt uppmärksamma behovet av personal med kompetens i andra språk än svenska. Detta underlättar såväl anstaltens hantering av ärenden som de intagnas verkställighet i övrigt. Region Stockholm har förståelse för de praktiska problem som kan uppstå då anstalten av resursskäl vill använda den interna språkkompetensen. Särskilt bör dock uppmärksammas att de intagnas behov av tolk/översättare inte eftersätts eller fördröjs i ärenden som är av särskild vikt för den intagne.

Att breven från den regionala sjukvårdssamordnaren besvarades på svenska synes ha haft sin grund i ett missförstånd avseende AA:s språkkompetens. När samordnaren fick information om att AA inte förstod innehållet i brevet vidtog han åtgärder för att översätta brevet. Dessa var dock redan översatta genom anstaltens försorg. Det får anses särskilt viktigt att sjukvården uppmärksammar när det finns behov av tolk/översättning, då frågor inom detta område ofta är av särskild stor vikt för den intagne.

Ärendet har uppmärksammat såväl anstalten Hall som den regionala sjukvården på vikten av att utreda intagnas behov av tolk/översättning och de intagnas utsatta situation i dessa fall samt betydelsen av att även i dessa fall upprätthålla kravet på skyndsam handläggning.

– – –

I fråga om Kriminalvårdens skyldighet att förse de intagna med översättning av författningstexter anförde enhetscheferna BB och CC följande.

– – –

Kriminalvårdens bedömning

Förvaltningsmyndigheter har skyldighet enligt lagen om rätt att använda finska och meänkieli hos förvaltningsmyndigheter och domstolar i Gällivare, Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå kommuner och enligt lagen om rätt att använda samiska hos förvaltningsmyndigheter och domstolar i Arjeplog, Gällivare, Jokkmokk och Kiruna kommuner att, om den enskilde använder något av dessa språk i ärenden som rör myndighetsutövning, ge muntligt svar på det språket.

Skyldighet enligt ovannämnda lagar att använda den sökandes språk är inte aktuellt i detta fall.

Av 8 § förvaltningslagen [1986:223, JO:s anmärkning] framgår att en myndighet bör anlita tolk vid behov när myndigheten har att göra med någon som inte behärskar svenska eller som är allvarligt hörsel- eller talskadad. Begreppet tolk används för att beteckna både den som tolkar muntligen från ett språk till ett annat och som gör en skriftlig översättning av en handling.

Kriminalvården har låtit översätta lagen om kriminalvård i anstalt till engelska och de nya bestämmelserna om uppskjuten villkorlig frigivning och de fyra särskilda utslussningsåtgärderna till serbiska/kroatiska, ryska, finska, persiska, arabiska, engelska och spanska. Språken har valts med utgångspunkt från att de talas och förstås av många av de intagna.

Någon skyldighet för Kriminalvården att översätta t.ex. lagen om kriminalvård i anstalt eller Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd till en rad olika språk föreligger inte. Det ankommer i stället på anstalten där den intagne befinner sig att se till att den intagne med hjälp av tolk eller på annat sätt förstår vad som gäller beträffande hans eller hennes rättigheter och skyldigheter under verkställigheten.

– – –

AA kommenterade remissvaret.

I beslut den 14 februari 2008 anförde JO Nordenfelt följande.

Bedömning

I förvaltningslagen (1986:223) finns bestämmelser bl.a. om myndigheternas serviceskyldighet (4 §), om allmänna krav på handläggningen av ärenden (7 §) och om tolk (8 §). Dessa bestämmelser innebär bl.a. att ärenden skall handläggas skyndsamt, frågor besvaras så snart som möjligt och att myndigheten vid behov bör anlita tolk. För att ta ställning till om det föreligger behov av tolk krävs att myndigheten i varje enskilt fall prövar om så är fallet. Som Kriminalvården anfört i remissvaret används begreppet tolk för att beteckna både den som tolkar muntligen från ett språk till ett annat och den som gör en skriftlig översättning av en handling.

Av utredningen framgår att Kriminalvården bedömt att AA behärskar det svenska språket i sådan grad att han inte har behov av tolk i vardagliga situationer. Kriminalvården har dock bedömt att han behöver tolk i ärenden av mer kvalificerad art.

De framställningar som AA gav in i april 2006 underlät Kriminalvården såväl att översätta som att besvara, och detta utan vetskap om framställningarnas innebörd.

Kriminalvården vidtog således ingen prövning av om ämnet för framställningarna var av sådan art att det förelåg behov av tolk. I beslutet den 4 maj 2006 konstaterade Kriminalvården i stället att framställningarna inte kunde besvaras eller bedömas då de var skrivna på turkiska och att det inte förelåg skäl att översätta handlingarna, eftersom AA tidigare under verkställigheten gjort sig förstådd och lämnat intrycket av att förstå engelska.

Kriminalvården tog alltså ställning till AA:s framställningar utan att först ha tagit reda på vad de handlade om. Detta är naturligtvis oacceptabelt och Kriminalvården förtjänar allvarlig kritik.

Kriminalvården har i remissvaret inte bemött vad AA uppgett om anstaltens underlåtenhet att besvara bl.a. hans begäran om att få författningstexter översatta till turkiska. Huruvida Kriminalvården har underlåtit att besvara en sådan framställan är därför fortfarande oklart. Däremot framgår att AA inte har fått något svar på den skrivelse som han gav in den 1 december 2006. Kriminalvården förtjänar kritik för det inträffade. Jag vill för tydlighetens skull här framhålla att jag delar Kriminalvårdens uppfattning att det inte finns någon generell skyldighet för myndigheten att översätta lagar och föreskrifter till olika språk.

Vad som i övrigt förekommit i ärendet föranleder inte något uttalande från min sida.